

GEORGE ENESCU LA FOCȘANI

Maria Mihăilescu

„Artiștii lumii sunt niște apostoli ai păcii. Fiecare artist contribuie cu talentul său, cu munca sa, la cultivarea frumosului care este merit să dea un impuls pornirilor mai nobile ale sufletului omenesc.”¹

George Enescu, „*cel mai mare geniu muzical de la Mozart încoace*”, cum a declarat un alt mare muzician, violoncelistul Pablo Casals, a fost și va rămâne o prezență strălucitoare și profundă prin muzica și interpretarea sa.

De la prima apariție în fața publicului vienez la doar 11 ani, în anul 1892 și până la sfârșitul vieții, în anul 1955, aria concertelor sale a fost deosebit de vastă, de la Paris la Londra, Amsterdam și Berlin, de la New York la Barcelona și Lausanne și alte multe localități din întreaga lume.

Scopul mărturisit de maestru era să poată contribui cu mijloacele sale, pana, bagheta și vioara, la înlănzirea semenilor, fiind convins, că sufletul omenesc, nu se poate dărui decât în pace.

Cel care a pledat pe parcursul vieții, prin munca sa, pentru independența etnică și estetică a artistului creator, pentru originalitatea temelor și a procedeelelor componistice, a cântat de la „Rapsodiile române”, până la opera „Oedip”, să înfăptuiască nu doar un echilibru între tradiție și inovație, ci și identitatea dintre național și universal.

Cu toate ostilitățile care au agitat lumea în cele două războaie

¹ xxx - **George Enescu**, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, București, 1964, p.16

mondiale, a urcat pe scenă, convins fiind că *„menirea sfântă a muzicii este să stingă urile, să potolească patimile și s-apropie inimile într-o caldă înfrățire”*².

Mobilizat și devenit artist-ostaș, George Enescu s-a străduit să aline și să încurajeze spiritele greu lovite în anii primei conflagrații mondiale.

A vizitat fără să obosească spitalele din spatele frontului, vioara sa fiind balsam pentru cei răniți.

În acei ani, Enescu a compus, a dirijat și interpretat, a organizat concerte publice în scop de binefacere, în multe orașe din provincie.

*„Înghesuit în vagoane cu geamurile sparte, nu a avut nici cea mai mică ezitare. A fost muzicianul soldat.”*³

Au fost zeci de concerte de binefacere la Ateneul Român din București, la Craiova, Bacău, Botoșani și Dorohoi, Pitești, Slatina, Ploiești, Galați, Constanța și oriunde era chemat.

În iarna dintre anii 1916-1917, Iașul și întreaga Moldovă aveau să fie adăpostul a zeci de mii de refugiați din restul țării ocupată.

Atunci a inițiat o lungă suită de concerte la Teatrul Național din Iași, unde a apărut fie în calitate de violonist, sau dirijor, bucurându-se de colaborarea însuflețită a unor muzicieni tineri.

*„Un procent din beneficiul concertelor era atribuit instrumentiștilor; însă, partea cea mai mare a fost depusă la Marele Cartier General, spre a fi distribuită răniților din spitale și refugiaților”*⁴.

Iar venitul concertelor simfonice *„de aproape patru sute de mii lei l-a dăruit pentru orfanii de război și pentru acei martiri ai idealului național”*⁵.

² Ibidem, p.31

³ V. Bogdan - *Ei l-au cunoscut pe Enescu*, Editura Ion Creangă, București, 1987, p.80

⁴ G.Sbârcea - *Veșnic tânărul George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1981, p.67

⁵ xxx - *George Enescu. Interviuri din presa românească, vol.I (1898-1936)*, Editura Muzicală, București, 1988, p.86

Deși era așteptat pe marile scene ale lumii, unde concertele sale se dădeau cu casa închisă, biletele fiind epuizate cu multe săptămâni înainte, marele muzician a înțeles să întrerupă șirul lor, să rămână în țară, alături de concetățenii săi, deși, nimic în afară de propria-i conștiință nu l-ar fi împiedicat să se refugieze în locuri liniștite, cu mari beneficii materiale, până la încetarea sângeroaselor ciocniri.

Se poate vorbi de o constantă prețuire a lui George Enescu pentru unele centre artistice din țară.

Printre orașele care s-au bucurat de prezența sa, începând cu anul 1915, a fost și orașul Unirii.

Focșaniul beneficia de un splendid lăcaș „Teatrul Comunal Maior Gh.Pastia”, construit și inaugurat la 21 noiembrie 1913, prin generoasa donația a concetățeanului, maior Gheorghe Pastia.

Teatrul a atras și găzduit renumite trupe teatrale, de operă și operetă din țară și străinătate, nume ilustre ale artei și culturii, manifestări emoționante legate de Ziua Eroilor, spectacole de binefacere, șezători literare.

Printre ei actorii: Elvira Popescu, C.Nottara, C.Tănase, George Vraca, L.S.Bulandra, Maria Filotti, prințul operetei românești Nicolae Leonard, scriitori și poeți, precum Victor Eftimiu, Gib Mihăescu, Cezar Petrescu, Mihail Sadoveanu, George Topârceanu, Octavian Goga, Șt.O.Iosif, marele istoric Nicolae Iorga și mulți alții.

George Enescu a apreciat mult rezonanța sălii Teatrului Pastia și publicul meloman, dând în anul 1915 nu mai puțin de 4 concerte și continuând apoi să revină de multe ori la Focșani.

Spre acest oraș îl atrăgea și o legătură de familie, unchiul său.⁶

Bunicul, preotul Gh.Enescu din Zvoriștea (Botoșani) a avut pe lângă Costache, tatăl muzicianului, încă nouă copii, printre care, pe Alexandru, cunoscut sub numele de Alecu, născut la Zvoriștea la 30 august 1855 și mort la Focșani, la 24 iulie 1934.⁷

Acesta a urmat Literele și Dreptul, fiind profesor la Liceul din

⁶ V.Cosma - Enescu azi, Editura „Facla”, Cluj-Napoca, 1981, p.30

⁷ Ibidem, p.31

Focșani și procuror la Tribunalul Putna.

Era înzestrat ca de fapt, multe din rudele muzicianului, cu daruri muzicale moștenite, cânta bine la vioară și avea o voce frumoasă.

În primele luni ale anului 1915, maestrul George Enescu a lansat un apel, în vederea procurării fondurilor necesare pentru cumpărarea unei orgi la Ateneul Român.

Odată cu acest apel a întreprins și un turneu de 15 concerte prin țară, de la Craiova, la Botoșani și de la Iași, la Galați și **Focșani**, avându-l ca impresar pe Al.H.Cohen, care îi va organiza cea mai mare parte din concerte de-a lungul anilor.

În program figurau lucrări de Tartini, Corelli, Bach, Beethoven, Brahms, Cesar Franck, Saint-Saëns.⁸

Prezența sa la Focșani este prezentă în documentele vremii:

„*Domnule Primar,*

Marele nostru compozitor Georges Enesco, organizând o serie de concerte în țară, din al cărui profit să se înființeze o orgă, în Sala Ateneului Român ar dori să se producă și înaintea publicului din Focșani.

Prin prezenta am onoare a vă ruga să bine voii a dispune să i se reșie sala Teatrului Comunal pentru seara de 4 februarie a.c. plătind chiria sălei în suma de lei (200) Două sute fără alte suplimente.

Primiți vă rog Domnule Primar asigurarea stimei noastre.

Al.H.Cohen

Directorul Teatrului Modern, București

D-sale Dlui Primar al Orașului Focșani”⁹.

Marele muzician va reveni foarte repede cu alte concerte pe scena Teatrului Comunal „Maior Gh.Pastia”, în 17 februarie, 5 martie și 12 noiembrie 1915.

În turneele efectuate în perioada războiului, orașul Focșani nu a fost ocolit de maestru: „*Toate greutățile le treceau având în vedere că erau toți în jurul lui Enescu și că în momentele acelea dureroase prin*

⁸ G.Sbârcea - op.clt., p.64

⁹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.90/1915, f.18

care trecea țara noi căutam să-i aducem o alinare și un sprijin prin concertele noastre”¹⁰.

Figura sa devine legendară în acei ani grei, confundându-se cu toată suflarea românească.

În septembrie 1916 este numit președintele echipelor artistice organizate – la inițiativa sa – de Crucea Roșie a României, pentru a concerta pe front și în spitalele pentru răniți: „*Concertează zilnic pentru răniți cu Petre Sturza, Jean Athanasiu, Constantin Tănase, Nicolae Buică, Vasile Brezianu, Theodor Fuchs, George Niculescu-Basu, Enricheta Rodrigo etc.*”¹¹

Refugiat la Iași, în noiembrie 1916, ia inițiativa organizării unor șezători în spitalele din Iași și din alte orașe, printre care și Focșaniul. Astfel că la 29 decembrie îl găsim concertând aici pe aceeași scenă a teatrului.

Paralel cu activitatea zilnică în spitale, continuă să participe la Festivalurile organizate la Teatrul Național din Iași, pentru invalizii de război și în folosul orfanilor.

În 22 noiembrie 1917, concertează alături de Nicolae Caravia, în scopuri de binefacere la Focșani.¹²

Marcat profund de luptele desfășurate în iulie-august 1917, la Mărăști, Mărășești, Oituz și de marele victorii ale armatei noastre, în Marele Război pentru Reîntregirea României, îl găsim pe marele muzician prezent la Festivalul Național din Iași, „*având ca scop restaurarea localității Mărăști, cu un concert dirijat de maestru (Beethoven) – și concert de vioară în același scop*”.¹³

George Enescu a concertat la Focșani și în următorii ani găsind în documentele vremii solicitări pentru închirierea sălii Teatrului din localitate.

¹⁰ C.Bobescu - Amintirile muzicienilor români, Editura Muzicală, București, 1982, p.19

¹¹ xxx George Enescu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, București, 1964, p.180

¹² Ibidem, p.182

¹³ Ibidem, p.183

În anul 1919 concertează în luna martie și iunie, iar în scrisoarea de solicitare pentru concert, datată 28 februarie 1921, impresarul său semnează în calitate de „administrator general al Concertelor Enescu”

„Domnule Președinte,

Urmând ca în zilele de 25 și 26 martie să concerteze pe scena teatrului local marele nostru violonist George Enescu, vă rog să bine voți a dispune să ni se închirieze sala teatrului pentru aceste zile.

Cu stimă

A.H.Cohen

Ad-tarul general al Concertelor Enescu

București, str. Brezoianu 37

Domniei Sale, Domnului Președinte al Comisiei Interimare Focșani”¹⁴.

Din programele concertelor susținute, multe se terminau cu Sonata Kreutzer de Beethoven, care după cum mărturisea și impresarul lui atrăgea în mod deosebit publicul din provincie.

Onorariile stabilite de Enescu erau și la Focșani, mai mult decât modeste, cheltuielile întrecând de mai multe ori încasările fără ca totuși, maestrul să se gândească la vreo amânare a acestor daruri culturale, pe care le oferea.

Reproducem un fragment:

„Cum se poate să crezi condițiunile atât de acceptabile, când afară de 10 la sută mi se cere și un șir întreg de plăți de la sârmanul artist.

De vreme ce se pretinde că noi să plătim afișe, afișaje, pompieri, casier, bilete și încălzit, întreb ce ni se dă pentru cei 10 la sută?”¹⁵.

În ianuarie-martie 1927 întreprinde un lung șir de concerte în multe din orașele țării, pe 24-25 februarie la Focșani, avându-l la pian pe Nicolae Caravia, iar maestrul interpretând la vioară „Sonata nr.3 pentru vioară și pian în caracter popular românesc”¹⁶.

¹⁴ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.94/1921, f.21

¹⁵ Ibidem, dosar nr.85/1923, f.119

¹⁶ xxx **George Enescu**, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, București, 1964, p.207

Prezența sa este aplaudată și în 8 decembrie 1930, când susține un concert, iar primarul orașului în semn de grațitudine, aprobă scutire de taxe pentru sală.¹⁷

Era extraordinară forța de care dispunea George Enescu, aceea de a transmite fluidul artei sale unui auditoriu de multe ori nepregătit, dar căruia i se dăruia cu totul și pe care îl vrăjea.

Cum scria Yehudi Menuhin în lucrarea „**Muzica omului**”: „*Avea capacitatea naturală de a comunica focul sacru*”¹⁸.

Este semnificativă siguranța cu care cronicarii timpului au intuit importanța activității lui Enescu, odată cu dimensiunile artistice și umane, un adevărat apostolat, o profesiune de credință, ce a lăsat amintiri de neuitat.

Prezența marelui muzician la Focșani, a făcut pe cronicarii locali să-și epuizeze superlativele.

După ce în anul 1932 „Tribuna Putnei” prezintă un serial biografic intitulat „**Din viața, copilăria, maturitatea și operele marelui G. Enescu**”, semnat, Dart.Rădulescu, revista „Milcovul” publică articolul „**Despre artiștii noștri - G. Enescu**”, din care reproducem:

„Deși România nu are decât un început de artă muzicală ce nu depășește 50 de ani, a răsărit în această artă un titan muzical ce a uimit Franța, Germania, Italia, cărora le-a trebuit câte 5-6 secole de artă muzicală ca să producă pe genialii Bach, Mozart, Beethoven, Wagner. O mândră enigmă pentru România.”

*G.Enescu e mândria nu numai a țării românești, ci a întregii arte și cel mai dorit dintre toți artiștii.”*¹⁹

¹⁷ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, 1930-1948

¹⁸ Y.Menuhin, C.W.Davis - **Muzica omului**, Editura Muzicală, 1984, p.145

¹⁹ D.Rusu - **Despre artiștii noștri - Gh.Enescu**, în „Milcovul”, ianuarie 1937